

1.3.2024

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

# Merikasarmipuisto

## Palautteet puistosuunnitelmaluonnoksesta VIO 5932/1 (esillä 20.9. – 3.10.2023)

Tähän muistioon on kerätty tiivistelmä puistosuunnitelmaluonnosten esillä olon aikaisesta vuorovaikutuspalautteesta.

Merikasarmipuiston puistosuunnitelmaluonnos perustuu voimassa olevaan asemakaavaan.

Puistosuunnitelmaluonnos oli esillä Helsingin kaupungin verkkosivulla osoitteessa <https://paatokset.hel.fi/fi/kuulutukset-ja-ilmoitukset/katu-ja-puistosuunnitelmat>. Mahdolliset kommentit suunnitelmiin pyydettiin toimittamaan 3.10.2023 mennessä.

Esilläolon jälkeen 15.11.2023 puistossa pidettiin asukaskävely saatujen palautteiden perusteella. Kävelyn aikana kerättiin asukaspalautetta Merikasarminkadun reunan tammikujanteen harventamista koskevasta suunnitelmasta. Kävelylle osallistui noin kymmenen asukasta. Asukaskävelyn aikana käydystä keskustelusta on laadittu tiivistelmä tämän vuorovaikutusmuistion loppuun. Puistokävelystä tiedotettiin rajautuville kiinteistöille sekä Katajanokkaseuralle erillisellä tiedotteella.

1.3.2024 järjestetyssä kokouksessa puistosuunnitelma on käyty läpi valtioneuvoston kanslian ja Senaatti-kiinteistöjen edustajien kanssa Ulkoministeriön turvallisuuden näkökulmasta. Osapuolilla ei ollut huomauttamista puistosuunnitelman sisältöön.

### Puistosuunnitelmaluonnoksesta saadut palautteet:

Esillä olon palautteita saatiin sähköpostitse yhteensä neljä kappaletta. Yksi palautteista on kaksiosainen. Palautteista kaksi saatiin määräajassa ja kaksi määräajan jälkeen.

Palautteet koskevat puiston itäosan oleskelupuistoa ja sitä rajaavien tiilimuurien suunnitelmaa, Merikasarminkadun tammikujannetta, pensaita ja valaistusta.

Palautteissa kiinnitetään huomiota seuraaviin seikkoihin:

### Palaute 1

Pensaiden määrää ja laatua on vaikea arvioida suunnitelmasta, mutta olisi hyvä varmistaa että tilanne ei ainakaan huonone nykyisestä. Suunnitelmiin olisi hyvä sisällyttää runsaampia ja tiheämpiä pensaita varpusia ja muita lintuja varten, ja myös sellaisiin sijainteihin jotka eivät ole esimerkiksi leikki- ja pelikenttien yhteydessä.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Suunnitelmassa Merikasarmen sivurakennusten pohjois-/luoteispäissä on myös läpinäkyviä lasiportteja joiden läheisyys lisää lintujen törmäysriskiä ellei rakennuksen omistaja/haltija omaaloitteisesti käsittele niitä linnuille turvallisiksi.

Puistoaluetta ei pidä ylivalaista. Mikäli valaistusta lisätään, sen kohdennusta on parannettava, esim. käytettävä osalle valosta liiketunnistimia, ja käytettävä pidempiä aallonpituuksia (lämpimät sävyt ~2000 K). Ympäristöjä ei pidä rakentaa valaistukseltaan valheellisen reippaiksi ympäri vuorokauden. Kaupunkitilaan kuuluvat myös ympäristön eläimet, eikä ympäristöä pidä suunnitella miltään osin sairaalloiseksi tai sairaalloistavaksi.

**Vastaus:**

Pensaiden kokonaismäärä ei vähene suunnitelmassa. Uusia pensasalueita istutetaan ja nykyisistä pensasalueista uusitaan huonokuntoisia osia. Puiston itäosan nurmialuetta avarretaan poistamalla osa pensasalueesta, mutta vastaavasti pensaiden määrä lisääntyy itäosan reunoilla. Pensaistoa monipuolistetaan niin, että matalien massapensaiden lisäksi puistoon istutetaan korkeampia yksittäispensaita. Myös suunnitellut uudet köynnösistutukset tarjoavat suojapaikkoja linnuille.

Palautteessa mainitut lasiportit eivät ole suunnittelualueella, joten niiden käsittelyyn linnuille turvallisiksi ei voida puiston suunnittelun yhteydessä vaikuttaa.

Merikasarmipuiston valaistus on suunniteltu toteutettavaksi pollarivalaisimin ja pylväsvalaisimin, hiekkakentällä valonheittimin. Valaistavat alueet ja niiden valaistustasot suunnitellaan kaupungin ulkovalaistuksen ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti niin, että valaistuksen päätehtävät täyttyvät. Valaistuksen tarkoituksena on liikkumisen turvallisuuden lisäksi parantaa viihtyisyyttä sekä yleistä turvallisuuden tunnetta. Keinovalon mahdollisia haitallisia vaikutuksia pyritään vähentämään mm. häiriövalon osalta kiinnittämällä huomiota valaisimien asianmukaiseen sijaintiin, valonjakoon, suuntaukseen ja rakenteeseen. Lisäksi kaupungin ulkovalaistuksen ohjausperiaatteeseen kuuluu valaistustasojen himmentäminen hiljaisen liikenteen aikoina (yleensä siis öisin). Alueen valonlähteiden lämpötila on 3000 K, melko lämmin valkoinen, joka on kaupungin ulkovalaistuksen ohjeiden ja periaatteiden mukainen.

**Palaute 2****Yleistä**

Katajanokkaoteaa tyytyväisyydellä, että pitkään valmisteltu puistosuunnitelmaluonnos on sisällöllisesti kehittynyt myönteisellä tavalla. Muutamiin ratkaisuihin seura haluaa kuitenkin esittää poikkeavia näkökantoja, lähinnä itäosan oleskelupuistoon ja Merikasarminkadun varren tammikujanteen käsittelyyn.

**Itäosa**

Itäosan oleskelualue on uudessa luonnoksessa jokseenkin samanlainen kuin vuoden 2018 suunnitelmassa, yhdellä merkittävällä erolla: puretun telakkarakennuksen tiilirauniot – jotka suunnitelmaselostuksen mukaan luovat puistolle tunnistettavan identiteetin – on tarkoitus säilyttää. Vaihtelevan korkuiset tiilimuurit kunnostetaan nykyiseen korkeuteen; muurin kannen käsittelyvaihtoehtoja vielä mietitään.

Seura pitää muutosta erittäin myönteisenä ja välittää Suomenlinnan hoitokunnalta saamiaan kokemuksia ja tietoja tiilimuurien korjausvaihtoehtoista mielellään.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Reunaehtojen merkittävä muutos ei kuitenkaan ole heijastunut puistosuunnitelman muihin sisällöllisiin ratkaisuihin. Puisto on pyöreän muotoaiheinen jäsenneily kukkatarhaksi ja puutarhakeinuilla ja penkeillä varustettu oleskelualueeksi, lähinnä viereisen palvelutalon pihaksi. Muuriraunioita pyritään peittämään köynnöksillä kiipeilyn estämiseksi.

Seuran mielestä ehdotettu puiston muotoilu assosioituu pikemmin kartanokulttuuriin kuin teolliseen perintöön ja selostuksessa kuvattuun identiteettiin, paikan henkeen. Mielestämme nykyinen muurien rajaama alue ei välttämättä tarvitse suurta muutosta: pohjoisreunan muureja vastaan voisi kunnostaa kunnan ruusutarhan ja tuoda puistoon sen verran monipuolisempia toimintapaikkoja ja -välineitä, että puisto voisi edelleen pysyä kaikille, myös lapsiperheille ja nuorille mieluisana paikkana käydä – kuten tähän saakka on ollut.

Oleskelualueen kaakkoisnurkan pergolan – tai mieluummin sateensuojaa tarjoavan katoksen – muotoilussa voitaisiin käyttää mallina puretun lämpökeskuksen, ”Akropolis-temppelin”, aumakattoa. Tässä, kuten myös viereisen louhoksen sekä ”rauniomuurien” niiden käsittelyn osalta viittaamme artikkeleihin ”Katajanokan kärki 40 vuotta” ja ”Purkuraja” vuoden 2019 Katajanokan Kaiku -lehdessä, s. 7–11, joihin sisältyy arkkitehti Pekka Pakkalan haastattelu.

### Tammikujanne

Tammikujanteen harventaminen poistamalla noin puolet puista (26 yksilöä 56 yksilöstä) on varsin radikaali toimenpide. Kun puita harvennetaan säännönmukaisella siksak-periaatteella – joka teoreettisesti antaa puuyksilöille maksimaaliset kasvutilat – poistetaan puita niiden kuntoon katsomatta eli poistetaan myös isoja, hyväkuntoisia yksilöitä ja jätetään myös pieniä, heikkokasvuisia. Tällaisen rajun uudistamisen jälkeen puistokujanne näyttäisi varsin pitkäksi aikaa harvalta ja epätasaiselta.

Harventamista perustellaan liian tiheällä istutusväälillä, joka on n. 7 m – asemakaavamääräysten mukaisesti. Uudistuksen jälkeen runkojen väli kasvaisi n. 12–13 metriin, Amiraalinkadun kohdalla huomattavasti leveämmäksi. Näitä välejä voidaan arvioida esimerkiksi Munkkiniemen Tammitien ja Kartanontien risteyksessä, jossa edellisen kadun varrella väli on n. 12–16 m ja jälkimmäisen varrella n. 8 m (ks. kuvaliite). Kuvista havaitsee myös, että tammikujassa puiden vaihteleva väli ja koko/ikä ei suuresti häiritse kokonaisuutta, koska tammet luonnostaan kasvavat yksilöiksi pikemmin kuin sotilaallisen rivistön jäseniksi (kuten monet muut puulajit).

Edellä kuvatun perusteella esitämme, että mahdollisesti tarpeelliseksi koettu harventaminen toteutettaisiin puuyksilölähtöisesti, elinvoimaisia puuyksilöitä kunnioittaen ja heikkokasvuisia karsien. Paikan päällä arvioiden voitaisiin Merikasarmikorttelin rivistä poistaa n. 3–4 puuyksilöä ja kadun puoleisesta rivistä tuplasti enemmän (n. 6–8 kpl). Ajouradan varrella puut ovat keskimäärin heikkomat ja saattavat häiritä raitiovaunujen ajojohtimia. Vaikka tammikujanteen symmetrisyys poikkisuunnassa hieman kärsisi, niin pituussuunnassa korttelien puolella säilyisi ja vahvistuisi yhtenäinen ja vahva latvusto, jota ei tarvitse juurikaan leikata.

Esitämme, että ennen päätöstä mahdollisesta harventamisesta kaadettavat puuyksilöt merkittäisiin ja tehtäisiin katselmus yhdessä asiantuntijoiden ja asukasedustajien kanssa.

Vielä tulee muistaa, että puistokäytävä tosiasiallisesti toimii Merikasarminkadun jalkakäytävänä, mikä on otettava huomioon mahdollisissa toteutustoimenpiteissä. Olisi myös otettava selvästi kantaa siihen, onko pyöräily sallittu vai ei ja osoittaa tämä liikennemerkkein tai pinnoittein.

### Vastaus:

### Itäosa

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Puistosuunnitelmassa muurien sisällä oleva alue on esitetty oleskelualueena. Suunnitelmassa on erityisesti huomioitu vieressä oleva palvelutalo. Alueen asukkaille halutaan tarjota viehättävää ja kaunis paikka ajanviettoon.

Oleskelutasanteelle ei voida sijoittaa leikkivälineitä. Mikäli tasanne muutettaisiin suunnitelmassa leikkipaikaksi, jouduttaisiin tiilimuurit purkamaan turvallisuussyistä. Leikkipaikalle ei ole verkostollista tarvetta Merikasarminpuistossa.

Puistosuunnitteluvaiheessa ei vielä tarkasti määritellä uusien istutusten kasvilajeja, vaan lajit valitaan toteutussuunnittelussa. Nykyisten ryhmäruusujen tilalle suunnitellaan monipuolisempaa ja pölyttäjäystävällisempää kasvillisuutta.

Kaupungin yleisen linjan mukaisesti erillisiä kiinteitä katoksia ei voida toteuttaa puistoalueelle.

### Tammikujanne

Puilla on kasvupaikallaan rajallinen määrä resursseja – juuristo- ja latvustilaa, vettä ja valoa. Kun puut kasvavat, ne alkavat kilpailla tarjolla olevista resursseista. Merikasarminpuiston tammikujanteen puiden kasvualustatilavuus on liian niukka. Puiden kasvu voi tyrehtyä ennenaikaisesti, jos ne joutuvat kilpailemaan keskenään ravinteista ja vedestä. Kuivina kesinä ahtaasti ja liian pienessä kasvualustassa kasvavat puut kärsivät veden puutteesta ja tästä aiheutuvat ongelmat voivat näkyä vasta vuosien kuluessa. Stressaantuneet puut ovat esimerkiksi alttiimpia taudeille ja tuholaisille.

Puiden olosuhteet vaihtelevat kohteittain, jolloin ei ole tarkoituksenmukaista tehdä pelkästään metrimääräistä vertailua runkojen etäisyyksistä eri kohteissa. Puiden kasvuedellytyksiin vaikuttaa runkojen välistä etäisyyttä enemmän kasvualustan määrä. Merikasarminkadun tammikujanteen tapauksessa harvennuksella parannettaisiin puukohtaista kasvualustatilannetta. Pidempi istutusväli ja suurempi kasvualustan määrä per puu mahdollistaa puiden kasvamisen tammelle luontaiseen latvusmuotoonsa.

Merikasarminpuistossa alkuperäinen puiden istutusväli vaihtelee alle viidestä metrillä reiluun seitsemään metriin, mikä on liian tiheä tammelle. (Paikoitellen, esimerkiksi suojateiden ja puistokäytävien kohdalla, etäisyys on suurempi.) Liian tiheässä istutuksessa latvuksista kehittyvät toispuoleisia ja supistuneita. Toistensa lomiin kasvavat oksat hankaavat ja varjostavat toisiaan. Runsas oksien poisto aiheuttaa lisästressiä puille. Avoimemmassa tilassa kujanteen yksittäiset puut tammelle kehittyvät paljon näyttävämmän näköisiksi yksilöiksi.

Tammien nykyiset kokoerot kuvastavat puiden riittämättömiä kasvuedellytyksiä ja kasvutilan puute olisi tullut paremmin huomioida alkuperäisessä istutussuunnitelmassa. Tarvetta harventamiselle ei nyt olisi, jos tammelle olisi alun perin istutettu harvempaan ja puurivit olisi asemoitu ristikkäin eikä pareiksi. Vaihtoehtoisesti harvennus olisi tullut tehdä jo aikaisemmassa vaiheessa, kun kasvutilan puute ei vielä ollut vaikuttanut puiden kasvuun.

Yksittäisten puiden täydennysistuttaminen onnistuu paremmin, kun puiden istutusväli on suurempi. Istutettava taimi saa riittävästi valoa, eikä viereisiä puita tarvitse liikaa tyypistää uuden puun valontarpeen vuoksi.

Paras tilanne puulle olisi, jos se saisi kasvaa rauhassa niukan hoidon turvin, mahdollisimman vähin leikkauksin ja riittävän suuressa kasvualustassa.

Palautteen perusteella tammikujanteen harventamista on tarkasteltu uudelleen. Symmetrisen kujanteen tavoittelun sijaan on esitetty heikkokasvuisempien puuyksilöiden poistamista niin, että kasvutilaa jää enemmän hyvässä kasvussa oleville puille. Lopputuloksena tästä tammikujanne

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

kehittyä jatkossa vähemmän kujannemaiseksi puuaiheeksi Merikasarminkadun reunaan. Uusi lähestymistapa harvennukseen on selvästi varovaisempi, kuin puistosuunnitelmaluonnoksessa esitetty. Varovaisemman lähestymistavan vuoksi kujanteen puiden harventamiseen joudutaan palaamaan myöhemmin ja tiheimmistä kohdista poistamaan kasvukilpailun hävinneitä puuyksilöitä myös tulevaisuudessa.

Palautteen perusteella järjestettiin asukaskävely, jossa käytiin läpi tammikujanteen nykytilaa ja tulevia puille tehtäviä toimenpiteitä. Asukaskävelystä on laadittu erillinen muistio, joka on tämän vuorovaikutusmuistion liitteenä.

Merikasarminkadun ja Laivastokujan risteyksen molemmin puolin voidaan jalkakäytävään merkitä jalkakäytävän symbolit. Koska Laivastokuja on yhdistetty jalankulku- ja pyöräliikennereitti ja osa käyttäjistä saattaa ajatella yhdistetyn väylän jatkuvan myös Merikasarminkadulla. Puistokäytävän toisessa päässä ei ole vastaavaa tilannetta, eikä lisämerkintöjen tekeminen ole perusteltua. Merkinnät tehdään rakentamisen yhteydessä liikenteenohjaussuunnitelman mukaan.

### Palaute 3

Mielipide Merikasarmipuiston suunnitelmaluonnoksesta

Merikasarmipuisto on keskeinen osa Katajanokan kärkeä. Olen seurannut sen kehittymistä ja käyttöä vuodesta 1985 lähtien kotieni ikkunoista, ensin Merisotilaantorin eteläreunalta ja nyt viime vuodet Kukkaskartanon asuintalosta.

Merikasarmipuiston persoonallisin ja kiehtovin elementti on rauniomuurit, joiden tarkkailuun minulla on aitiopaikka. Muurien rajaama alue ruusuistutuksineen on kiehtonut asukkaita ja vierailijoita ”alusta alkaen”.

Vaikka alue saattaa asfalttikenttineen näyttää jonkun paikan henkeä ymmärtämättömän silmistä lattealta, niin se mahdollistanut monipuolisen toiminnan. Siellä käydään piknikillä, vietetään synttäreitä, skeittaillaan, pelataan erilaisia pelejä, hypätään pituushyppyä hiekkakaukaloissa, piirretään asfalttiin jne.

Päiväkotiryhmät ja koululuokat viettävät säännöllisesti puistossa liikuntatuokioita.

Asukkaiden rakastamat ruusut, joita kaupunki hoitaa hienosti, kukkivat kunnes peittyvät lumeen; niitä ei korvaisi mikään muu perenna tässä ilmastossa.

Pelkään, että ehdotetun puistosuunnitelman toteuttaminen köyhdyttäisi em. toimintamahdollisuuksia ja paikan henki menetettäisiin.

Eikö riittäisi, että tiilimuureja kunnostettaisiin, kuten Suomenlinnassa tehdään, rakastettua ruusutarhaa kohennettaisiin ja laajennettaisiin sekä palautettaisiin ehkä leikkivälineitä, jotka poistettiin 90-luvulla?

Muureilla kiipeilyn estämisen yrittäminen olisi suuri virhe, siellä on kiipeillyt jo usea sukupolvi. Oma poikani kiipeili ja harrasti parkouria kavereineen muureilla ja nyt kaikki kuusi lapsenlastani haluavat heti mummolaan tultuaan kiipeilemään. Enkä todellakaan ole ainoa skattalainen isovanhempi, joka vie lapsenlapsiaan muureille!

Harkinnan arvoinen asia olisi asemakaavan mukaisen 50 m<sup>2</sup> rakennusalan hyödyntäminen ja portaiden rakentaminen Kukkaskartanon viereen nykyisen louhikon paikalle.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

**Vastaus:**

Kaupunki ei kannusta muureille kiipeilyä, sillä kiipeilyn turvallisuutta ei pystytä takaamaan.

Oleskelutasanne ei ole leikkipaikka, joten sinne ei sijoiteta leikkivälineitä. Mikäli tasanne muutettaisiin suunnitelmassa leikkipaikaksi, jouduttaisiin tiilimuurit purkamaan turvallisuussyistä. Leikkipaikalle ei ole verkostollista tarvetta Merikasarminpuistossa.

Puistosuunnitteluvaiheessa ei vielä tarkasti määritellä uusien istutusten kasvilajeja, vaan lajit valitaan toteutussuunnittelussa. Nykyisten ryhmäruusujen tilalle suunnitellaan monipuolisempaa ja pölyttäjäystävällisempää kasvillisuutta.

Asemakaavaan rakennusoikeuden mukaisen rakennuksen suunnittelua ja toteutusta ei tehdä puistosuunnittelun yhteydessä. Puistoalueella oleva rakennusoikeus on mahdollista hyödyntää yrittäjän toimesta. Esitetty porrasyhteys on mietitty hyvin lähelle olemassa olevaa rakennusta ja sen louhiminen ja toteutus tulee olemaan haastavaa. Tässä vaiheessa ei katsota, että porrasyhteyttä ei tarvita. Mikäli puistoalueelle rakentuu kahvila voidaan porrasyhteyttä harkita uudelleen.

**Palaute 4 + täydennys**

Kannanotto Merikasarminpuiston puistosuunnitelmaluonnokseen, 20.9.2023

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan luonnoksessa todetaan, että Merikasarminpuiston suunnittelu perustuu voimassa olevaan asemakaavaan.

Kaupunkiympäristön toimialan Maankäyttö ja kaupunkirakenteelta olisi odottanut kunnianhimoisempaa suunnitelmaa, mikä olisi vastannut asemakaavassa esitettyjä tavoitteita.

Asemakaavan toteuttaminen on vaatinut laajoja, Engelin aikaisen tilanteen palauttamiseen tähtäviä purkutoimenpiteitä sekä rantaviivan maantäyttöjä ja muokkausta, minkä myötä telakkatoiminnan jäljet katosivat alueelta lähes täysin. Katsottiin, että telakkahallit ja varastorakennukset eivät olleet alueen arvon mukaisia. Säilytettäväksi kelpuutettiin vain empiren aikakauden klassisoivat rakennukset ja osa 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alun punatiilistä sekundäärirakennuksista.

Erityisesti asemakaavallisessa ratkaisussa on pyritty Merikasarmin vanhojen rakennusten ja rakennusryhmän kaupunkikuvallisen merkityksen korostamiseen. Merikasarmin rakennusryhmän hahmottuminen itsenäiseksi kokonaisuudeksi oli lähtökohtana uuden alueen kortteliryhmitelmälle.

Merikasarmin korttelin itä- ja länsipuolen alueista muodostuu sisäinen Merikasarminpuiston korttelipuistikko, joka on oleellinen osa Katajanokan kärjen kaupunkirakenteellista runkoa.

Puiston itäosaa ympäröivät rauniot tulisi entisöidä alkuperäiseen asuun ja raunioiden eteen ruusuistutukset. Muilta osin luonnoksen itä- ja länsiosan esitykset ovat toteuttamiskelpoiset.

Tammikujanteen puustoa on esitetty harvennettavaksi. Mahdollisesti poistettavien puiden siirtoa uuteen paikkaan tutkitaan. Siirrot ovat tuskin mahdollisia, sillä tamm istutuksen

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

jälkeen kasvattaa vauhdilla syväälle menevät juuret. Myöskään en näe, että puut olisivat kärsineet istutusväleistä. Useimpien asiantuntijoiden näkemykset istutusväleistä on 7-10 m. Pahimmat vauriot ovat tulleet Ulkoministeriön viimeisestä remontista, jossa telineitä ja työkoneita käytettiin huolimattomasti, niin että puiden oksia katkeili. Näkisin myös, että kaupungin tulisi tehdä parempi puiden hoitosuunnitelma, kuin mitä tähän asti on ollut.

Täydennys:

Haluan tuoda esille 3.10. jättämäni kannanottoon seuraavaa

Katajanokan ja Kruununhaan aluesuunnitelman hyväksyi Yleisten töiden lautakunta 14/14.5.2013.

Yleisten töiden lautakunta päätti hyväksyä Katajanokan ja Kruununhaan aluesuunnitelman 2013-2022 ohjeellisena noudattettavaksi.

Esittelijan muutokset.

...

"Tarkennetaan aluesuunnitelman sivulla 34 olevassa kuvatekstissä olevan puurivin harvennusta koskevan kysymyksen osalta tekstiä siten, että esitetään puurivin elinvoimaisuutta tukevia hoitotoimenpiteitä."

**Vastaus:**

Puistosuunnitelma noudattaa voimassa olevaa asemakaavaa.

Raunioiden kunnostaminen alkuperäiseen asuun vaatisi muurien osittaista uudelleenrakentamista. Rauniot kunnostetaan niiden tämän hetkiseen korkeuteen, jolloin voidaan kunnostaa nykyiset muurit.

Puistosuunnitteluvaiheessa ei vielä tarkasti määritellä uusien istutusten kasvilajeja, vaan lajit valitaan toteutussuunnittelussa. Nykyisten ryhmäruusujen tilalle suunnitellaan monipuolisempaa ja pölyttäjäystävällisempää kasvillisuutta.

Merikasarmipuistossa alkuperäinen tammikujanteen puiden istutusväli vaihtelee alle viidestä metristä reiluun seitsemään metriin, mikä on liian tiheä tammelle. (Paikoitellen, esimerkiksi suojateiden ja puistokäytävien kohdalla, etäisyys on suurempi.) Liian tiheässä istutuksessa latvuksista kehittyy toispuoleisia ja supistuneita. Toistensa lomiin kasvavat oksat hankaavat ja varjostavat toisiaan. Runsas oksien poisto aiheuttaa lisästressiä puille. Avoimemmassa tilassa kujanteen yksittäiset puut tammets kehittyvät paljon näyttävämmän näköisiksi yksilöiksi.

Kasvutilan puute näkyy tällä hetkellä tammikujanteen kohdalla puiden kokoerona – osa puista on jäänyt kasvultaan jälkeen voimakaskasvuisemmista yksilöistä. Tilanne tulee edelleen vaikeutumaan tulevaisuudessa.

Ulkoministeriön remontti, kuten muut tammikujanteen läheisyydessä tehtävät muutokset ja toimenpiteet, aiheuttavat puille ulkoisen häiriötekijän. Kaupunkiympäristössä kasvavat puut altistuvat väistämättä erilaisille häiriöille. Tällöin on erityisen tärkeää turvata puille sellaiset kasvuolosuhteet, jotka edesauttavat puiden sietokykyä ja palautumista häiriötekijöistä. Merikasarmipuiston tammikujanteen puut joutuvat ulkoisten häiriöiden lisäksi kilpailemaan kasvutilasta, mikä rasittaa puuta entisestään.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Tammien siirtämistä on esitetty suunnitelmassa tarkasteltavana vaihtoehtona, jonka kannattavuus arvoidaan jatkosuunnittelussa. Tammikujanteen käsittelylle pyritään löytämään ensisijaisesti muita vaihtoehtoja kuin puiden siirto.

Puiden hoitosuunnitelma ei ratkaise tammikujanteen perusongelmaa, eli kasvualustatilavuuden rajallisuutta. Puu ei lähtökohtaisesti tarvitse hoitotoimenpiteitä voidakseen hyvin. Kaupungin puille tekemät hoitotoimenpiteet johtuvat tilan hallinnasta ja muista kaupungin toiminnoista, ei siitä, että puut lähtökohtaisesti tarvitsisivat ihmisen suorittamaa hoitoa. Paras tilanne puulle olisi, jos se saisi kasvaa rauhassa niukan hoidon turvin, mahdollisimman vähin leikkauksin ja riittävän suuressa kasvualustassa.

\* \* \*

### **Merikasarmipuiston tammikujanteella 15.11.2023 klo 16.00 alkaen pidetyn asukaskävelyn tiivistelmä**

#### **Tilaisuuden kulku**

Kävelyn osallistui noin 10 asukasta. Tilaisuus aloitettiin Petra Rantalaisen tervetuliaissanoilla Merikasarmipuistossa Merisotilaantorin puoleisessa päässä. Tilaisuuden alussa asiantuntijat ja suunnittelijat esittäytyivät. Tilaisuuteen osallistuivat projektipäällikkö Petra Rantalainen ja puuasiantuntijat Minna Terho ja Juha Raisio kaupunkiympäristön toimialalta sekä suunnittelukonsultit.

Tilaisuuden alussa (ennen pimeän tuloa) käveltiin tammikujanne päästä päähän. Suunnittelutilannetta havainnollistettiin osallistujille jaettavalla kartta-aineistolla, johon oli esitetty esillä olleen puistosuunnitelmaluonnoksen toimenpiteet tammikujanteelle sekä esillä olon kommenttien perusteella muokatut toimenpiteet. Puuasiantuntijat Juha Raisio ja Minna Terho vastasivat asukkaiden kysymyksiin ja huomioista keskusteltiin. Tilaisuuden loppupuolella siirryttiin takaisin kokoontumispaikkaan, jossa selostettiin tämän hetkisen suunnitelmaluonnoksen sisältöä ja sen eroavaisuudet esillä olon luonnokseen.

Esillä olleessa suunnitelmaversiossa tavoitteena on ollut symmetrinen tammikujanne, joka saavutetaan poistamalla riveistä joka toinen puu. Puita on esitetty poistettavaksi yhteensä 27 kpl. Näistä 25 kpl poistetaan kujanteesta ja 2 kpl Merisotilaantorin viereisestä tammiryhmästä. Palautteiden mukaan muokatussa uudessa suunnitelmaversiossa on luovuttu maisema-arkkitehtonisista tavoitteista, toisin sanoen kujanteen säännöllisyydestä. Harvennettavat puut on valittu niiden kunnon ja kasvuolosuhteiden perusteella. Poistettavia puita on 10 kpl, joista 9 kpl poistetaan kujanteesta ja 1 kpl Merisotilaantorin viereisestä tammiryhmästä. Puiden poistot painottuvat kadun puoleiseen riviin, josta poistetaan viisi tammea.

#### **Asukkaiden kysymykset ja kommentit koottuna**

- Kadun puolella on rakenteita, joihin puiden oksat osuvat.
- Tiedetäänkö, onko kujanteen kohdalla kalliota? Onko mahdollista, että juuret ovat kasvaneet kallioon?
- Kujanne on merkitty asemakaavaan ja sen idea on olla raja alueen uuden ja vanhan osan välillä. Asemakaavoittajat ovat määritelleet kujanteen mitoituksen tarkasti.
- Jos tammia nyt harvennetaan, kehittyvätkö jäljelle jäävät puut tiheämmiksi?



## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

- Tuleeko puiden tuottama varjostus kehittymään vastaavaksi kuin nyt?
- Tammimetsässä puiden ohjeellinen etäisyys on 7-10 metriä. Miksi se ei ole sopiva etäisyys myös kujanteen puille?
- Mistä hyvinvoivan puun tunnistaa (kujanteessa)?
- Onko puita mahdollista ravita niin, että ne kasvaisivat paremmin?
- Mitä kujanteen puille tapahtuisi, jos mitään ei tehtäisi?
- Puita ei ole tähän mennessä kuollut.
- Kujanne on hieno ja vihreä, puiden välistä kilpailua ei huomaa.
- Tammi viihtyy savimaassa. Katajanokalla on savimaata.
- Ulkoministeriön rakennuksen edessä kasvavat kaksi puuta eivät ole tammia.
- Miksi kadun puoleiseen riviin on vastikään istutettu uusi puu?
- Merikasarminkadulle on asennettu pylviäitä ja töiden yhteydessä tammien juurilla on myllätty.
- Viereiset tammets varjostavat uutta taimea.
- Kujanne olisi näyttänyt oudolta aluksi, jos tammets olisi istutettu harvaan.
- Tiheä kujanne on ollut monta vuosikymmentä kaunis.
- Munkkiniemessä on upea tammikujanne.
- Mitä asiantuntija ehdottaa toimenpiteiksi?
- Puita pitäisi leikata.
- Esillä olleessa suunnitelmassa oli esitys puiden siirrosta. Onko tästä luovuttu?
- Tammi kasvattaa voimakkaat juuret.
- Onko kaupunki tehnyt puulajivalinnan (1980-luvulla)?
- Vilhelm Helander (Katajanokan asemakaavaa laatinut arkkitehti) on kertonut, että puulajivalinnassa ei ole ollut kulttuurihistoriallista periaatetta, vaan tammi on valikoitunut puulajiksi taimien saatavuuden vuoksi.
- Matruusinpuistossa on hieno kolmen tammets ryhmä, mikä sen kohtalo on?
- Asuintaloni pihalla kasvoi tammi ja mänty lähekkäin. Mänty päädyttiin poistamaan, minkä jälkeen tammi on kasvanut hienosti. Tämä kujanne olisi myös pitänyt harventaa jo aikaisemmin.
- Kujanne tarvitsee päätte. Kruunusiltojen Pyloni on nousemassa kujanteen päätteellä aukeavaan näkymään.
- Minkä ikäiseksi kujanteen tammets odotetaan elävän?
- Rentoutta tarvitaan, emme ole suurvalta. Kujanteen epämääräisyys ei haittaa.
- On stressaavaa luopua puista. Toisaalta, jos osa puista poistetaan, jäljelle jäävät vahvistuvat. Voiko puiden kasvualustaa parantaa?
- Jatkoissa puiden poistaminen ei ole tavoitteellista, mutta se voi tulla vastaan?
- Merikasarmispuistossa kasvavat lehmukset ovat 1800-luvulta ja voivat edelleen hyvin. Miksi ne eivät kärsi kuivuudesta?
- Mitä kaupunki tekee poistettaville puille?
- Hyvin perusteltu ratkaisu on aina parempi asia.
- Milloin suunnitelma on tarkoitus viedä lautakuntaan?
- Lautakuntaan menon aikataulu on hyvä, Katajanokkaseura ehtii käydä asiaa läpi ja kerätä mielipiteitä lautakuntakäsittelyyn mennessä.

**Asiantuntijoiden ja suunnittelijoiden vastauksista laadittu tiivistelmä**

Kaupungin tavoitteena on, että tammikujanteen puut kehittyvät tasapainoisiksi ja edustaviksi yksilöiksi. Kujanne on alun perin istutettu niin tiheään, että tavoitteen saavuttaminen ei ole mahdollista, mikäli mitään ei tehdä. Kujanteen lisäksi myös Merisotilaantorin reunassa kasvava tammiryhmä on istutettu liian tiheään.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Tammien kehitys on Merikasarminkadun puolella selvästi puiston puolta huonompi ja kadun puoleiset puut ovat alkaneet väistää puiston puoleisen rivin puita kallistumalla katualueelle päin. Puiden heikompi kunto kadun puolella kertoo siitä, että kasvualustaa on liian vähän nykyiselle määrälle puita. Tämä ilmiö on yleinen, kun puut kasvavat katuympäristössä. Tammelle luontainen kasvualustan määrä olisi ihanteellisessa tilanteessa huomattavasti suurempi. Kallion sijainnista kadun ja tammikujanteen alla ei ole tarkkaa tietoa. Kun tammien juuret saavuttavat kallion, niiden kasvu pysähtyy ja puu alkaa kasvattaa pintajuuria. Mahdollinen Katajanokan maaperässä alunperin ollut savimaa on kadun rakentamisessa korvattu kadun rakennekerrosten materiaalilla.

Alueen suunnittelijoiden alkuperäinen tavoite on ollut luoda alueen vanhan ja uuden osan erottava jyhkeä puukujanne isoine puineen. On mahdollista, että kujanne on ollut alun perin istutettu tiheään ja tarkoituksena on ollut poistaa myöhemmin joka toinen puu. Tässä tapauksessa harventaminen olisi pitänyt tehdä noin 10 vuotta sitten. Harvennuksen jälkeen puilla on mahdollisuus vielä kehittyä tiheämmiksi. Tämä kehitys tulee olemaan nyt hitaampaa, kuin mitä se olisi ollut, jos kujanteen harvennus olisi tehty ajoissa. Nykyisen kaltainen oksiston muodostama varjostava kaari tulee kehittymään kujanteeseen myös harvennuksen jälkeen. Uuden suunnitelmaluonnoksen mukaisella harvennuksella ei enää saavuteta tasaista ”pylväsrivistön” muodostavaa kujannetta.

Kujanteen samanikäisten puiden kasvussa on helppo havaita eroja jo nykyään ja erot tulevat voimistumaan tulevaisuudessa. Hyvässä kasvussa olevilla puilla on esimerkiksi suurempi rungonympäryys ja ne ovat kasvaneet korkeammiksi. Kun kasvutila on rajallinen, puut joutuvat kilpailemaan keskenään ja osa puista väistämättä häviää kilpailun ja näivettyy. Kasvussa hävinneet puut väistävät vahvempia yksilöitä kasvamalla vinoon. Jos tilanteelle ei tehdä mitään, voi erittäin kuiva kesä tai muutama kuiva kesä peräkkäin rasittaa keskenään kilpailevia puita niin, että ne altistuvat taudeille tai kuolevat. Puita joudutaan tämän vuoksi todennäköisesti poistamaan.

Tammet kasvavat ja niiden aiheuttama varjostus sekä tilantarve – ja vastaavasti myös keskinäinen kilpailu – tulee lisääntymään. Muutos tapahtuu hiljalleen. Vastaavista tilanteista on kokemusta muualta kaupungista. Kokemusten perusteella kujanteen tulevaisuuden kehitystä on mahdollista arvioida.

Kujanteen tammien tilannetta ei voida verrata tammimetsään tai muissa puistoissa puiston keskellä kasvaviin ryhmiin. Lähtökohdat, tavoitteet sekä puiden tulevaisuuden skenaariot ovat kaikissa erilaisia. Kujanteella tavoitteena on tasapainoiset puut, joissa on oksia niin alas kuin se on ympäröivän kaupunkitilan ja liikenteen puolesta mahdollista.

Nykyisen suunnitelmaluonnoksen mukaisesti poistettaisiin kymmenen puuta, mutta todennäköisesti poistoja pitää tehdä lisää tulevaisuudessa, kun puut kasvavat. Jo kymmenen puun poisto helpottaa kuitenkin tilannetta hetkellisesti.

Suunnitellut harvennustoimenpiteet koskevat vain 1980-luvulla istutettuja tammia. Puiston vanhemmat puuyksilöt saavat kasvaa rauhassa ja niille taataan jatkossakin otolliset kasvuolosuhteet. Nämä vanhat puut ovat saaneet kasvaa nuorena väljemmin ja kasvattaa juurensa rauhassa syvälle maaperään. Osa tammista on istutettu lähelle puiston vanhempia puita ja tammet ovat kehittyneet täyskokoisten puiden alla huonosti.

Kujanteen tulevaisuutta on tärkeää miettiä jo nyt ja keskustella siitä, miten kujanteeseen tehdään täydennysistutuksia jatkossa, mikäli nykyisiä tammia kuolee. Esimerkkinä täydennysistutuksista on syksyllä 2023 poistuneen raitiopysäkin paikalle istutettu tammien taimi, jonka kasvuolosuhteet tulevat olemaan haastavat suurempien tammien varjostuksessa.

## VUOROVAIKUTUSMUISTIO

Merikasarminkadun tammikujanteen tapauksessa virheet on tehty jo istutusvaiheessa 1980-luvulla. Tammille olisi pitänyt tehdä suurempi kasvualusta (varsinkin Merikasarminkadun puolelle), ne olisi pitänyt istuttaa harvempaan limittäin tai vaihtoehtoisesti puulajiksi olisi pitänyt valita jokin muu laji kuin tammi. Virheiden korjaaminen kokonaan 2020-luvulla on mahdotonta. Harventamalla saavutetaan lisää puukohtaista kasvutilaa. Harvennus on toimivin ja kustannustehokkain tapa pitää jäljelle jäävät kujanteen puut hyvässä kasvussa ja elinvoimaisina. Tammikujanteelle odotetaan ainakin sadan vuoden ikää.

Puiden tilannetta voidaan helpottaa myös lisäämällä niille kasvualustaa. Kasvualustaan liittyvät keinot ovat kuitenkin rajallisia, sillä kasvualustan parantaminen tai vaihtaminen on suljettu pois näiden ratkaisujen hankaluuden ja kalleuden vuoksi. Tammikujanteen tammien kannalta on hyvä, että niiden juurilla ei ole päällystettä, vaan puut saavat kasvaa nurmialueella. Päällystämätön pinta imee paremmin vettä. Hyvä puoli on myös se, että Merikasarminkadun katurakentaminen on valmis, eikä tammien juurilla ole lähivuosina tarvetta työskennellä. Vakaa tilanne on edullinen puille ja ne saavat rauhassa etsiä juurillaan kasvutilaa ja vettä.

Yleisesti paras tilanne puille on, jos niitä ei tarvitse leikata. Kaupungissa leikataan puita turvallisuuden ja liikenteen vaatimuksista. Puita ei leikata siksi, että lähtökohtaisesti tarvitsisivat leikkaamista kasvaakseen hyvin. Jos tammikujannetta ei harvenneta ja sitä aletaan ylläpitää leikkaamalla, on todennäköistä, että kujanteen päälle kaartuvista oksista muodostuva lehväkatto menetetään. Lisäksi kadun ylle kallistuneet puut kasvavat raitiovaunulinjan rakenteisiin, mikä aiheuttaa säännöllistä leikkaamistarvetta.

Esillä olon aineistossa yhtenä vaihtoehtona esitettiin harvennettavien tammien siirtoa. Tammien siirto vilkkaassa liikenneympäristössä on mitä todennäköisemmin hyvin hankalaa. Puun juurien sijainnista ja kadun alla olevista rakenteista ei ole tarkkaa tietoa. Jos siirtoa aletaan yrittää, paljastuu pintakerroksen alta todennäköisesti jotain, mikä estää puiden siirtämisen. Juuriston tilannetta on vaikea arvioida etukäteen. Se selviäisi tarkasti vasta sitten, kun juuristoalue on kaivettu esiin. Samankokoisia puita on siirretty Pitäjänmäessä Raide-Jokerin työmaalla, mutta siellä lähtökohdat ovat olleet erilaiset. Siirtäminen on kallista ja puiden kasvuunlähtö siirron jälkeen on epävarmaa.

Poistettavien tammien jatkokäytöstä ei ole vielä päätetty. Runkoja voidaan käyttää esimerkiksi lahoppuuna, mikäli sopiva paikka löytyy.

Suunnitelma viedään lautakuntakäsittelyyn alkuvuodesta 2024.

Tilaisuuden lopuksi tiedusteltiin, onko aiheesta vielä kysyttävää tai kommentoitavaa. Petra Rantalainen lausui tilaisuuden päätössanat ja kiitokset osallistujille. Tilaisuus päättyi noin klo 17:00.

projektinjohtaja  
Petra Rantalainen

**Tiedoksi**

Palautteen antajat, kartta.hel.fi